

3. Ковалев П.С. За пять лет в Киеве реконструируют 49 парков / П.С. Ковалев // Сегодня. – 2008. – 17 Июня.
4. Колінько В.В. Київ – священний простір. Від філософії та стратегії розвитку Києва до контурів національної ідеї / В.В. Колінько, Г.К. Куровський. – К. : Вид-во "Київська ландшафтна ініціатива", 2006. – 232 с.
5. Лаптев О.О. Екологічна оптимізація біогеоценологічного покриву в сучасному урбо-ландшафті : монографія / О.О. Лаптев. – К. : Вид-во Укр. екол. акад. наук, 1998. – 208 с.
6. Ларионов В.Г. Проблемы больших городов на пороге XXI столетия / В.Г. Ларионов, Е.С. Шершнев // Российское предпринимательство. – 2000. – № 11 (11). – С. 84-87.
7. Левон Ф.М. Створення зелених насаджень в умовах урбанізованого середовища: вимоги, лімітуючі чинники, шляхи оптимізації / Ф.М. Левон // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2003. – № 13.5. – С. 157-161.
8. Рішення КМР "Про затвердження Програми розвитку зеленої зони м. Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста" від 19.07.2005 р., № 806/3381. – 2008. – 32 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1024.10120.0>.
9. Самойленко Ю.П. Основні екологічні проблеми м. Києва та шляхи їх вирішення / Ю.П. Самойленко // Зелений світ : газета. – 2010. – № 780 (243). – С. 3-4.
10. Олексійченко Н.О. Видовий склад та особливості сезонного розвитку красивоцвітучих кущових рослин у паркових насадженнях м. Києва / Н.О. Олексійченко, Н.Ю. Бреус // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2011. – № 162, ч. 2. – С. 126-133.
11. Гасьяева О.В. Трансформация окружающей природной среды в процессе урбанизации территорий / О.В. Гасьяева, А.С. Курбатова, Н.П. Тарасова, 2011. – 5 с. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.msuee.ru/science/1/tom 1/1_114.doc.
12. Характеристика крупнейших городов Европы, 2011. – 14 с. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://worldgeo.ru/lists/? id=6&loc=europe>.

Олексійченко Н.А., Бреус Н.Ю. Парки Києва – об'єкти ландшафтно-архитектуры в свете Европейской ландшафтной конвенции

Исследована динамика количества парков Киева в течение 2004-2012 гг. Проведено натурное обследование 100 парков города, уточнен видовой состав красивоцветущих кустарниковых растений. Выявлен ряд особенностей композиционно-пространственной структуры, свойственной большинству парковых территорий Киева.

Ключевые слова: парки города, зеленые насаждения, ландшафт, озеленение.

Olekseychenko N.O., Breus N.Yu. Parks in Kyiv – objects of landscape architecture according to European Landscape Convention

The dynamics of the number of parks in Kyiv during 2004-2012 is examined. 100 parks are inspected full-scale in the city, a species composition of beautiful blooming shrub plants is specified. The features of composition and spatial structure are revealed. They are in most of park areas in Kyiv.

Keywords: city parks, plantations, landscape, planting of greenery.

УДК 721.011 *Доц. Н.В. Шолух, д-р арх.; магистр Е.А. Кривенко – Донбасская национальная академия строительства и архитектуры*

ОПЫТ АДАПТАЦИИ ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦИОННЫХ ПРОСТРАНСТВ ДОНЕЦКА К ПОТРЕБНОСТЯМ МАЛОМОБИЛЬНЫХ ГРУПП НАСЕЛЕНИЯ

Рассмотрена проблема создания благоприятной ландшафтно-рекреационной среды в структуре промышленного мегаполиса на примере города Донецка. Авторами акцентировано внимание на том, что данные объекты играют существенную роль в жизнедеятельности населения и должны быть доступными как для людей преклонного и пожилого возраста, матерей с детьми, так и для инвалидов различных меди-

цинских категорий (слепых, слабовидящих, с нарушением опорно-двигательного аппарата и т.д.). Подчеркнута важность сохранения естественной природной среды при проектировании парковой территории с учетом обеспечения комфортных условий для отдыха. Рассмотрены потенциальные возможности адаптации ландшафтно-рекреационной среды к специфическим потребностям маломобильных групп населения. На основе результатов натурных обследований и социального опроса сделан вывод о необходимости и целесообразности проведения ряда мероприятий планировочного и конструктивно-технического характера, учитывая требования к проектированию для указанных категорий населения.

Ключевые слова: люди с ограниченными физическими возможностями, ландшафтно-рекреационная среда, парковые территории, адаптация, ориентиры.

Постановка проблемы, ее связь с важными социальными задачами. Городская среда – динамически развивающаяся система. Процесс увеличения городского населения в мире обусловлен численным ростом городов, возникновением и развитием мегаполисов и сложных систем городов [8-10]. Значительные масштабы и темпы современной урбанизации обусловили необходимость изучения архитектурно-планировочной закономерности регулирования взаимодействия человека и природы [8-10]. Необходимость повышения первоочередного внимания именно в этом направлении опирается на урбоэкологические и региональные условия и факторы, которые вызвали тенденции к дальнейшему возрастанию количества инвалидов и физически слабых людей в общей массе населения современного города. Одной из главных задач, которую рассматривают авторы, является создание "хороших" биогеноценозов, т.е. архитектурно-ландшафтной среды, учитывая специфические потребности инвалидов.

Около трети населения Украины нуждается в специфических условиях. Донбасс имеет повышенный процент инвалидности среди населения из-за большого количества людей, работающих на промышленных предприятиях с высоким риском травматизма [7]. Таким образом, необходимость создания архитектурно-ландшафтной среды психологически, физически и социально комфортной для маломобильной группы населения является актуальной. Частью данной среды, имеющей весомое значение в социальной адаптации, являются: парки, скверы, бульвары и другие подобные объекты массового посещения.

Одной из важнейших потребностей человека, которая находит яркое проявление в архитектуре – это так называемая потребность расширения социального пространства. В данный момент в Донецке насчитывается ограниченное количество безбарьерных мест отдыха. В этой связи чрезвычайно актуальным видится исследование данных объектов на предмет выявления потенциальных возможностей их функционирования в новых условиях, а также на предмет выявления возможных путей их совершенствования и дальнейшего развития.

Анализ последних исследований и разработка по теме исследования. По вопросам формирования ландшафтно-рекреационных пространств в структуре современных городов, подвергающихся негативному влиянию урбанизационных процессов, работали ряд известных отечественных специалистов: Н.Я. Крыжановская, В.В. Шамраевский, В.В. Ануфриенко, В.Е. Вязовский, В.А. Нефедов и др.

Основной целью, которой задаются авторы данной работы, является выявление и изучение наиболее прогрессивных подходов и направлений в проектировании ландшафтно-рекреационных пространств в структуре промышленных городов; исследование закономерности взаимодействия градостроительных структур с природной средой и разработка предложения по его оптимизации на примере проектного решения парка в Калининском районе города Донецка.

Изложение основного материала. В отечественной практике архитектуры проблема доступности ландшафтно-рекреационных зон в структуре городской среды для маломобильных групп населения долгое время оставалось без должного внимания. Следствием этого, явилось отсутствие каких-либо специальных разработок в данной области. В конце второй половины XX ст. в нашей стране произошли значительные социальные изменения относительно взглядов общества на адаптацию городских пространств. С учетом того, что на государственном уровне приняты законы, соответственно которым ни один социально значимый объект не может быть сдан в эксплуатацию, если он не будет адаптирован к нуждам маломобильных групп населения, возникает необходимость решения данной проблемы [1, 2, 7]. Авторы вынуждены полагаться в большей мере на зарубежные нормативные документы, которые более полно учитывают специфику проектирования подобных объектов. Важным разделом нашей работы были натурные обследования парковых территорий в ряде районов г. Донецка. Это позволило выявить комплекс мероприятий, который необходим для устранения негативных барьерных факторов [1, 2].

Для создания парка, комфортного для разных категорий населения, включая инвалидов и людей преклонного возраста, необходимо предусмотреть следующий комплекс мероприятий:

На градостроительном уровне:

- размещение парков в зоне пешеходной доступности;
- развитие и доступность сети пешеходных коммуникаций с учетом перепада высот на всей территории парковой зоны;
- создание системы взаимно перетекающих парковых пространств с выявлением комфортных зон соответственно их функционального назначения.

На уровне объемно-планировочного решения:

- упрощение системы объемно-планировочной структуры с целью улучшения ориентации;
- устройство функциональных взаимосвязей;
- устройство системы внутренних ориентиров.

На уровне планировочного решения объектов:

- доступность территории;
- рациональное размещение оборудования с учетом маломобильных групп населения;
- устройство тактильно-кинестетических, цветовых, звуковых, ароматических и прочих ориентиров.

Чрезвычайно важно создание единой безбарьерной среды общедоступных открытых пространств, выполняющих коммуникативную функцию с

учетом усовершенствования среды в соответствии с реальными возможностями физически ослабленного населения. Для слепых и слабовидящих, в первую очередь, должно соблюдаться требование информационного обеспечения ориентации в пространстве, свободного перемещения; для инвалидов-колясочников – возможность свободного проезда и перемещения на участках с перепадом высот (рис. 1). В первом случае применяются различные материалы покрытия пола, лестниц, тротуаров, изменяющие звук шагов, различная фактура отдельных участков стен, звуковые сигналы, цветовые и световые контрасты [4, 5]. Во втором – конструктивно-технические решения отдельных частей и элементов коммуникационных пространств [3, 4, 6].

Рис. 1. Предлагаемый генеральный план парка по ул. Краснофлотской в г. Донецке

Цветовые ориентиры, устройство которых предусмотрено в парке:

- таблички-указатели ярких контрастных цветов (красного, желтого);
- использование направляющего орнамента в отделке пешеходных дорог на территории парка.

Цветовое кодирование позволяет решить следующие архитектурные задачи: обозначение функциональных зон и выделение входных узлов. Для улучшения ориентирования и для обозначения начала и конца лестничного марша или пандуса, части пола перед входом в амфитеатр или специализированную площадку применяется контрастный цвет, также используется в оборудовании для выделения различных зон и обозначения путей передвижения людей. Сочетание цветовых полос применяется для выделения направля-

ющих поручней. Основным преимуществом визуальных коммуникаций является быстрота их восприятия и быстрое реагирование людей. Визуальные коммуникации не вызывают раздражения, они менее навязчивы по сравнению с остальными методами коммуникаций. К отрицательным свойствам этих коммуникаций следует отнести то, что они не воспринимаются слепыми и слабовидящими. Для этих категорий инвалидов более важными будут следующие ниже перечисленные ориентиры и вспомогательные средства.

Звуковые ориентиры:

- устройство фонтана, как центральной доминанты парка;
- организация танцевальных площадок;
- использование звуковых сигналов при организации переходов;
- использование акустического рельефного покрытия для отделки пешеходных дорог.

При проведении натурного исследования было выявлено, что огромную роль при ориентации в пространстве для слепых и слабовидящих людей играет обоняние, что является одной из концепций в проектировании парка.

Ароматические ориентиры: использование различных сильно пахнущих сезонных садово-парковых культур для организации ландшафтного дизайна. Тактильно-кинестетические ориентиры и вспомогательные технические средства: организация турникетов; поручней; пандусов; удобных с точки зрения пешеходной доступности площадок; организация механически движущихся направляющих по основным маршрутам парка.

Проведение адаптационных мероприятий в реконструированной зоне, по мнению авторов, должно предполагать ряд приемов и способов на различных архитектурных уровнях, включающих в себя градостроительное решение, функциональную организацию, архитектурно-планировочную структуру, конструктивно-техническое оснащение и дизайн.

Основные выводы и предложения. Проектируемые парковые территории должны обеспечивать комфортные условия для отдыха всех людей, учитывая требования к проектированию архитектурной среды для маломобильных групп населения.

В системе городского планирования ландшафтные рекреационные пространства играют важную роль, оказывая не только благоприятное экологическое влияние, но и являясь основными местами проведения досуга населения. Также есть частью реабилитационной среды для людей с различной степенью нарушения здоровья. Доступность этих объектов для различных медицинских категорий инвалидов способствует развитию нормального отношения к таким людям здоровых граждан, облегчает их социальную адаптацию и интеграцию в общество. В данной работе рассмотрена проблема проектирования парков в структуре городской среды с учетом потребностей инвалидов и людей пожилого возраста, матерей с детьми. Использован системный подход при проведении мероприятий по адаптации данных объектов. Реализация предлагаемых мероприятий будет способствовать существенному улучшению условий жизнедеятельности и реабилитации не только инвалидов по зрению, но и многих других категорий физически ослабленных людей (рис. 2).

Рис. 2. Перспектива предлагаемого проектного решения парка

Таким образом, нами рассмотрены наиболее важные вопросы по организации ландшафтно-рекреационных пространств крупных промышленных городов. Предлагаемые мероприятия могут быть основой для проектирования современных парков. Немаловажный эффект, ожидаемый от реализации данных мероприятий: активизация контактов между различными группами населения, улучшение общего социального микроклимата в городе.

Литература

1. ДБН В.2.2-17:2006 Будинки та споруди. Доступність будинків та споруд для маломобільних груп населення.
2. ДБН В.2.2-9-99 Общественные здания и сооружения. Основные положения / Госстрой Украины. – К. : Изд-во "Либідь", 1999. – 47 с.
3. Бормашина Л.М. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення. – К. : ВП "Союз-Реклама" Союзу організацій інвалідів України, 2000. – С. 32-39.
4. ВСН 62-91* Проектирование среды жизнедеятельности с учетом потребностей инвалидов и маломобильных групп населения / Госкомархитектура. – М., 1991. – 28 с.
5. Котлярова Л.С. Архитектура и ассоциативный мир. Сооружения для слепых и слабовидящих / Л.С. Котлярова // ВНИ-ИТАГ Минстроя России. – Сер.: Общественные здания : обзор. информ. – М. : Изд-во "Стилос", 1992. – Вып. 3. – 40 с.
6. Леонтьева Е.Г. Доступная среда глазами инвалида / Е.Г. Леонтьева. – Екатеринбург : Изд-во БАСКО, 2001. – 64 с.
7. Шолух М.В. Культурно-видовищі об'єкти центральної частини м. Донецька: оцінка ступеня їхньої доступності для людей з обмеженими фізичними можливостями / М.В. Шолух, А.В. Алтухова. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/spcb/2009-2/01_Sholukh.pdf.
8. Владимиров В.В. Город и ландшафт / В.В. Владимиров и др. – М. : Изд-во "Мысль", 1986. – 238 с.
9. Комов В.М. Архитектурно-строительная экология – важнейшая проблема XXI века / В.М. Комов, Т.А. Панова. [Електронний ресурс]. – Доступний с http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vodaba/2009_36/index.files/St37_36.htm
10. Экология. Основы реставрации. [Електронний ресурс]. – Доступний с <http://art-con.ru/node/993>

Шолух М.В., Кривенко К.О. Досвід адаптації ландшафтно-рекреаційних просторів Донецька до потреб маломобільних груп населення

Розглянуто проблеми створення сприятливого ландшафтно-рекреаційного середовища у структурі промислового мегаполісу на прикладі міста Донецька. Наголошено на тому, що ці об'єкти відіграють неабияку роль у життєдіяльності населення й повинні бути доступними як для осіб похилого і літнього віку, матерів з дітьми, так і для інвалідів різних медичних категорій (сліпих, із порушенням опорно-рухового апарату та ін.). Наголошено на важливості збереження природного середовища під час проектування паркової території з урахуванням забезпечення комфортних умов для відпочинку. Розглянуто потенційні можливості адаптації ландшафтно-рекреаційного середовища до специфічних потреб маломобільних груп населення. На підставі результатів натурних досліджень та соціального опитування зроблено висновки щодо необхідності й доцільності проведення низки заходів планувального і конструктивно-технічного характеру, враховуючи вимоги до проектування для зазначених категорій населення.

Ключові слова: особи з обмеженими фізичними можливостями, ландшафтно-рекреаційне середовище, паркові території, адаптація, орієнтири.

Sholukh N.V., Kryvenko K.O. The adaptation of the landscape and recreational area in Donetsk to meet the requirements of the people with limited mobility

Article is devoted to creating an enabling recreational landscape environment in the industrial metropolis on the example of the city Donetsk. The author focuses on the fact that these objects play an important role in the life of the population and should be available for senior citizens and the elderly, mothers with children, and for people with disabilities of various medical categories (blind, visually impaired, in violation of the musculoskeletal system etc.) emphasized the importance of preserving the natural environment in the design of parkland including providing comfortable conditions for rest. Discusses the potential for adaptation of architectural and landscape environment in the specific needs of people with limited mobility. Based on the results of field surveys and social survey concluded on the necessity and feasibility of a series of events planning and design and technical nature, given the design requirements for these groups.

Keywords: people with disabilities, landscape-recreation environment, park territory, adaptation, landmarks.

УДК 712.2:364-57

Асист. А.А. Басєв – НУ "Львівська політехніка"

**МІСЦЕ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ
ТА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА В КОНЦЕПЦІЇ
ТВОРЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ**

Розглянуто способи і засоби залучення ландшафтно-архітектурної та садово-паркового мистецтва в процес формування реабілітаційних центрів. Одним із напрямків активізації використання ландшафтно-архітектурної та садово-паркового мистецтва є залучення їх потенціалу в процес реабілітації населення. Створення нових реабілітаційних центрів і оновлення існуючих передбачає системний підхід, у концепції функціонування якого важливе місце належить ландшафтній архітектурі та садово-парковому мистецтву.

Ключові слова: ландшафтна архітектура, садово-паркове мистецтво, реабілітаційний центр, концепція.

Концепція функціонування реабілітаційних центрів передбачає комплексний підхід. Одним із його напрямків є методика класифікацій реабіліта-

ційних центрів. Вона передбачає поділ реабілітаційних центрів за об'ємно-просторовим вирішенням, економічністю, розташуванням, місткістю. Важливим складником такого комплексного підходу є призначення реабілітаційного центру (наприклад, для спортсменів, для осіб з психоневрологічними захворюваннями, для наркозалежних, для громадян похилого віку, для інвалідів) і т.ін. Враховуючи, що реабілітаційний центр є установою, що надає лікування та тренування для реабілітації [1], можна запропонувати поряд з фізіотерапією, професійною підготовкою, мовною підготовкою і спеціальною підготовкою, трудотерапію на теренах ландшафтно-архітектурної, садово-паркового мистецтва, городів та садів.

Цілком зрозуміло, що реабілітація потребує передусім спокою, відпочинку та посилення відчуття єднання з природою. Саме в цьому світлі постає чимала важливість явища ландшафтно-архітектурної* та садово-паркового мистецтва** (що є основними засобами для цього) в концепції творення реабілітаційних центрів. Об'ємно-просторове вирішення реабілітаційних центрів має низку складників, де їх поділ за способом поєднання з ландшафтно-архітектурою та садово-парковим мистецтвом є окремим розділом дослідження і опрацювання. Так, ми створили типологію реабілітаційних центрів щодо їх поєднання з ландшафтно-архітектурою та садово-парковим мистецтвом. Згідно з цією типологією:

- перший тип – реабілітаційні центри всередині населеного пункту (ландшафтна архітектура і садово-паркове мистецтво мають обмежений вплив). Прикладами є "Реабілітаційний центр Еліта" [2] у Львові та "Львівський міжрегіональний центр соціально-трудової, професійної та медичної реабілітації інвалідів" [3];
- другий тип – реабілітаційні центри поза межами населених пунктів, де ландшафтна архітектура і садово-паркове мистецтво мають більші можливості для впливу на відвідувачів реабілітаційного центру. Прикладом може слугувати "Реабілітаційний центр: Перлина Прикарпаття" [4];
- третій тип – наявність в реабілітаційному центрі власних творів садово-паркового мистецтва, створених з метою реабілітації через активну і пасивну взаємодію із елементами природи. Приклад: "Королівський реабілітаційний центр в Сідней" [5];
- четвертий тип – Ревалоризація архітектурних ансамблів магнатських резиденцій з метою створення там реабілітаційних центрів;
- п'ятий тип – співвідношення реабілітаційних центрів із заповідниками природи. В цьому випадку важливо дотримуватись пам'яткоохоронних документів.

* В енциклопедичних словниках ландшафтну архітектуру визначають як мистецтво, мета якого – гармонійне поєднання природного ландшафту з місцевістю, освоєною людиною (зокрема, з населеними пунктами, різними архітектурними комплексами та іншими спорудами). Серед завдань ландшафтно-архітектурної – охорона природних ландшафтів, але також і створення нових, планомірне формування системи природних і штучних ландшафтів. Отже, поняття "ландшафтна архітектура" включає в себе і садово-паркове мистецтво [8].

** В енциклопедичних словниках садово-паркове мистецтво — це мистецтво створення садів, парків та інших озелених територій. [9] Садово-паркове мистецтво може бути історичним і сучасним. Як перше, так і друге створювалось, зокрема, для фізичної та психологічної реабілітації та рекреації людини.